

SKUPŠTINA CRNE GORE
Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-67/13-124/
Podgorica, 5. novembar 2013. godine

ODBORU ZA MEĐUNARODNE ODNOSI I ISELJENIKE

Na osnovu člana 210 stav 3 Poslovnika Skupštine Crne Gore, podnosim Izvještaj o učešću Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore na Prvom regionalnom sastanku parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova koji je održan 29. i 30. oktobra 2013. godine u Narodnoj skupštini Republike Srbije, u Beogradu.

DOSTAVLJENO:

- doc.dr Miodragu Vukoviću, predsjedniku Odbora,
- Vesni Radulović, sekretaru Odbora,
- članovima Odbora za ljudska prava i slobode

ŠEF DELEGACIJE

dr Halil Duković

IZVJEŠTAJ

o učešću Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore na Prvom regionalnom sastanku parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova koji je održan 29. i 30. oktobra 2013. godine u Narodnoj skupštini Republike Srbije, u Beogradu

Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore u sastavu: dr Halil Duković, predsjednik Odbora, dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika i Slava Burić, sekretar Odbora učestvovala je na dvodnevnom, Prvom regionalnom sastanku parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova koji je održan 29. i 30. oktobra 2013. godine u Narodnoj skupštini Republike Srbije, u Beogradu.

Učesnici Prvog regionalnog sastanka, predstavnici parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova iz pet država Zapadnog Balkana: Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije i Crne Gore, okupili su se da razmotre ulogu parlamentarnih tijela u zaštiti ljudskih prava, prava nacionalnih manjina i ravnopravnost polova. Namjera ovakvog okupljanja bila je da se utvrde ciljevi i pravci dalje medjuparlamentarne saradnje.

Učesnici su razmotrili ulogu parlamentarnih radnih tijela u zaštiti ljudskih prava, prava nacionalnih manjina i unapređenju rodne ravnopravnosti kroz:

- Ratifikaciju međunarodnih standarda i obezbjeđivanje njihove implementacije na nacionalnom nivou,
- Podršku i saradnju sa relevantnim nacionalnim institucijama u oblasti ljudskih prava, prava nacionalnih manjina i ravnopravnosti polova,
- Aktivno učešće, saradnju i interakciju između parlamentarnih tijela i predstavnika civilnog sektora.

Sastanak je realizovan uz pomoć Misije OEBS-a u Srbiji, a na Prvom regionalnom sastanku parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova, pored predsjednika, članova i sekretara parlamentarnih radnih tijela zemalja pomenutih država iz regiona, učestvovali su i pozdravili učesnike skupa: u ime domaćina skupa, Meho Omerović, predsjednik Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije, Barbara Lochbihler, predsjedavajuća Potkomiteta za ljudska prava Evropskog parlamenta, Laszlo Tokes, član Potkomiteta za ljudska prava Evropskog parlamenta, Paula Thiede, zamenica šefa Misije OEBS-a u Srbiji, kao i Gordana Čomić, izvjestilac Generalnog komiteta za demokratiju, ljudska prava i humanitarna pitanja u Parlamentarnoj skupštini OEBS-a.

Prvog radnog dana, predstavljajući rad i nadležnost parlamentarnih tijela u oblasti ljudskih prava i ravnopravnosti polova i pojedinačna iskustva i praktično djelovanje, prisutnima su se obratili Milica Marković, drugi zamjenik Komisije za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Nansi Tireli, predsjednica Odbora za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora, Liljana Popovska, predsjednica Komisije za jednake mogućnosti žena i muškaraca Skupštine Republike Makedonije, Nermina Kapetanović, prva zamjenica predsjednice Zajedničke komisije za ljudska prava, prava djeteta, mlade, imigraciju, izbjeglice, azil i etiku Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Furio Radin, predsjednik Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina hrvatskog sabora, Meho Omerović,

predsjednik Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije i iz Skupštine Crne Gore, član Odbora za rodnu ravnopravnost I, Žana Filipović i predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković.

Tom prilikom, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković, je predstavio normativnu regulativu u Crnoj Gori po pitanju ljudskih prava i manjinske politike kroz:

Ustav Crne Gore koji daje pravnu osnovu za promovisanje, jačanje i unaprjeđenje zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda i potvrđuje obavezu Crne Gore da poštuje međunarodne standarde u tom kontekstu. Gotovo polovina članova Ustava (68 od 158) se odnose na ljudska prava i slobode, čime je normativno potvrđen njihov značaj.

Pored nacionalnog zakonodavstva, kojim se garantuje poštovanje osnovnih ljudskih prava i sloboda, kao i prava manjina, Crna Gora je, odredbom **člana 9** Ustava, utvrdila da potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava su sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, te da imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drugačije od unutrašnjeg zakonodavstva.

Pored osnovnih ljudskih prava i sloboda, u cilju zaštite ukupnog nacionalnog identiteta, Ustav i zakoni Crne Gore manjinama daju i set dodatnih prava.

Ustav u drugom dijelu, u članovima **79 i 80** pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica jemči prava i slobode, koja mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa drugima, kao i zabranjuje asimilaciju pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Država je dužna da zaštiti pripadnike manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica od svih oblika nasilne asimilacije.

Zakon o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list Crne Gore«, broj 2/11) na bliži način uređuje set manjinskih prava i mehanizme zaštite tih prava. Zakon se odnosi na očuvanje nacionalnog identiteta manjina, tj. zaštitu od asimilacije manjina, kao i omogućavanje djelotvornog učešća manjina u javnom životu.

Pored ustavnih i zakonskih proklamovanja jednakosti i zabrane nedozvoljenog razlikovanja, Skupština je 27. jula 2010. godine usvojila **Zakon o zabrani diskriminacije**, kao sistemski zakon koji pruža osnovu i mehanizme za borbu protiv diskriminacije po bilo kom ličnom svojstvu, a u skupštinskoj proceduri trenutno je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, dok se očekuje i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore koji je Vlada utvrdila na sjednici početkom oktobra 2013. godine.

Pitanje zaštite manjina je regulisano širokim zakonskim okvirom, uključujući **Strategiju manjinske politike 2006-2018 g.**, kojom se garantuje zaštita manjina, naročito u oblastima obrazovanja, kulture, pristupa informacijama i upotrebe jezika manjinskih naroda.

Crna Gora je ratifikovala **Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina i Evropsku povelju o regionalnim i manjinskim jezicima**.

Prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u pogledu **obrazovanja** uređena su Ustavom Crne Gore, Zakonom o manjinskim pravima i slobodama, Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju i drugim zakonima iz oblasti obrazovanja i vaspitanja. Promovisanje međusobnog razumijevanja i tolerancije ogleda se u koncipiranju obaveznih i izbornih predmeta. Naime, znanja i vještine u oblasti ljudskih prava i multikulturalizma učenici stiču u okviru izučavanja obaveznih i izbornih predmeta. U skladu s preporukama Zakona o manjinskim pravima i slobodama, predmetni programi za potrebe

obrazovanja sadrže teme iz oblasti istorije, umjetnosti, književnosti, tradicije i kulture manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice. Obrazovni program u ustanovama i školama s nastavom na službenom jeziku sadrži teme iz maternjeg jezika i književnosti, istorije, umjetnosti i kulture manjina i druge sadržaje koji pospješuju međusobnu toleranciju i suživot.

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina je ostvario dobru komunikaciju sa stvaraocima, asocijacijama, savjetima manjina, pojedincima, predstavnicima lokalnih samouprava itd. U okviru svojih mogućnosti, Centar je podržao i programe drugih institucija i organizacija, a podrška se sastojila uglavnom u finansijskoj i materijalno-tehničkoj formi.

U okviru **informisanja** pripadnika manjinskih naroda putem štampanih medija u Crnoj Gori najveći broj se izdaje na albanskom jeziku, a zastupljeni su srpski, hrvatski, romski i bosanski jezik. Štampani mediji se uglavnom finansiraju iz sredstava Fonda za manjine, izuzev nedjeljnika „Koha Javore“ (finansiran u okviru NIP „Pobjeda“) i časopisa „Alav“ (finansiran od strane Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina). Ukupan broj emisija radija Crne Gore na manjinskim jezicima u 2012. godini je bio 753. TV Crne Gore je u 2012. godine realizovala 259 informativnih emisija na albanskom jeziku Lajmet u pojedinačnom trajanju 15 minuta i 47 emisija Mozaiku. U okviru serijala „Mostovi“ realizovane su 34 emisije.

Učešće u javnom i političkom životu je bitan segment zaštite manjinskih prava, pa je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava pripremlilo i Informaciju o zastupljenosti manjina u prosvjeti, zdravstvu i socijalnoj i dječijoj zaštiti koju će razmotriti i Odbor za ljudska prava i slobode.

Ministarstvo je donijelo **Pravila za izbor članova savjeta manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice**, objavljena u Službenom listu Crne Gore broj 12/13 od 1. marta 2013. godine. Donošenjem ovog dokumenta stvorene su normativne pretpostavke za izbor članova savjeta manjina, s obzirom da je postojećim sastavima savjeta, koji su konstituisani tokom 2008. godine, istekao mandat. Do sada su završene kompletne procedure izbora i upisa Romskog, Hrvatskog i Muslimanskog savjeta. Završeno je konstituisanje Albanskog i Bošnjačkog savjeta i u proceduri je njihov upis u evidenciju savjeta.

Učešće u političkom životu

Skupština je na sjednici drugog vanrednog zasijedanja 8. septembra 2011. godine, usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika. Usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika, koji je pripremila parlamentarna višestranačka Radna grupa, doprinos je ukupnoj manjinskoj politici u Crnoj Gori, čije rješenje o autentičnoj zastupljenosti manjina (afirmativna akcija u Skupštini), Venecijanska komisija ocjenjuje dobrim, jer centralna linija promjena izbornog zakonodavstva se tiče manjinske reprezentacije, odnosno predstavljanja manjina u Parlamentu po kome je ovog puta model predstavljanja manjina u zakonskom tekstu drugačiji. Naime, sve manjine mogu konkurisati za nekoliko mjesta u Parlamentu na osnovu procenata. To je suštinska promjena u odnosu na pet garantovanih mandata za albansku manjinu. Venecijanska komisija je konstatovala, kao što je poznato, da se radi o originalnom rješenju koji su crnogorski parlamentarci, uz stručnu pomoć, osmislili, a koje je proizvod višegodišnjeg iskustva. Predloženo rješenje nije ni u čemu u suprotnosti sa evropskim standardima. I OEBS je dao saglasnost na Predlog izmjena i dopuna Zakona. Treba napomenuti da se predloženim (novim) rješenjem nije bitnije promijenio broj mjesta koja u Skupštini Crne Gore pokrivaju manjinski predstavnici.

AKTIVNOSTI ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE

Počev od njegove nadležnosti, utvrđene članom 44 Poslovnika Skupštine Crne Gore:

„Odbor za ljudska prava i slobode razmatra predloge zakona, drugih propisa i opštih akata i druga pitanja koja se odnose na: slobode i prava čovjeka i građanina, sa posebnim osvrtom na manjinska prava, primjenu potvrđenih međunarodnih akata koji se odnose na ostvarivanje, zaštitu i unaprjeđivanje ovih prava, razmatra i zauzima stavove po predstavkama građana i pravnih lica koje se odnose na ostvarivanje prava građana; prati ostvarivanje dokumenata, mjera i aktivnosti za unaprjeđivanje nacionalne, etničke i druge ravnopravnosti, posebno u oblasti obrazovanja, zdravstva, informisanja, socijalne politike, zapošljavanja, preduzetništva, procesa odlučivanja i sl; učestvuje u pripremi i izradi dokumenata i usaglašavanju zakonodavstva u ovoj oblasti sa standardima u evropskom zakonodavstvu; saraduje sa odgovarajućim radnim tijelima drugih parlamenata i nevladinim organizacijama iz ove oblasti.

Odbor u okviru svoje nadležnosti prati i ocjenjuje usklađenost zakona Crne Gore sa pravnom tekovinom Evropske unije i, na osnovu izvještaja Vlade, prati i ocjenjuje primjenu zakona, posebno zakona iz kojih proizilaze obaveze usaglašene sa pravom Evropske unije.”

Odbor značajnu pažnju posvećuje pitanjima koja se odnose na manjinska prava.

Pored razmatranja **Izvještaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica** putem koga se članovi Odbora upoznaju sa politikom zaštite manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, kako u normativnom dijelu, tako i po pojedinim oblastima društvenog života, značajnim za zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, Odbor se bavio i pojedinim segmentima zaštite manjinskih prava.

S tim u vezi, Odbor za ljudska prava i slobode na 58. sjednici održanoj 15. decembra 2011. godine održao je **Konsultativno saslušanje** na temu: “Razmatranje modela organizacije, funkcionisanja i načina raspodjele sredstava Fonda za manjine“.

Svi učesnici sjednice pozdravili su inicijativu Odbora za ljudska prava i slobode da o ovoj veoma značajnoj temi, sa stanovišta ostvarivanja manjinske politike, organizuje Konsultativno saslušanje na kome su učesnici bili u prilici da iznesu svoje mišljenje, primjedbe i sugestije u vezi sa modelom organizacije, funkcionisanja i načina raspodjele sredstava Fonda za manjine. Učesnici sjednice bili su jedinstveni u ocjeni da je postojanje Fonda za manjine neophodno radi podrške aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta.

Takođe, ocijenjeno je da je veoma važna uloga savjeta manjinskih naroda, jer oni na najbolji način mogu da doprinesu očuvanju ukupnog nacionalnog identiteta i unapređenju prava i sloboda pripadnika manjinskih naroda.

Uloga Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, kao podrške aktivnostima savjeta manjinskih naroda, treba dodatno da bude ojačana, da se ne svodi samo na raspodjelu sredstava, već i da vrši evaluaciju projekata, za šta treba kadrovski ojačati Fond. Takođe, učesnici rasprave iznijeli su mišljenje da bi za Fond iz Budžeta Crne Gore trebalo izdvajati više sredstava kako bi se raspodjelom sredstava za kvalitetne projekte doprinijelo očuvanju i razvoju nacionalnog, kulturnog, vjerskog i jezičkog identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, pri čemu se mora voditi računa o kompatibilnosti projekta sa strateškim dokumentima Vlade, transparentnosti, mogućnosti kontrole realizacije projekta i kredibilitetu podnosioca projekta.

Po ocjeni većine učesnika u raspravi, savjeti manjinskih naroda treba da budu krovna institucija u zaštiti prava manjinskih naroda, Fond za manjine podrška njihovim aktivnostima u cilju očuvanja i razvoja nacionalnih posebnosti manjinskih naroda, a Centar za razvoj i očuvanje

kulture manjina da doprinese unapređenju manjinskih prava u oblasti kulture i afirmaciji multikulturalizma kao jedne od temeljnih vrijednosti savremene Crne Gore.

Ocijenjeno je da akcenat treba da bude na utvrđivanju jasnih, preciznih i mjerljivih kriterijuma za vrednovanje projekata, indikatora za mjerenje učinaka realizovanih projekata i na monitoringu i evaluaciji podržanih projekata. Cilj svih tih aktivnosti treba da bude da se doprinese poboljšanju položaja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, čime će se u punoj mjeri ostvarivati koncept multietničke države Crne Gore. Takođe, Fond svoje aktivnosti treba da usmjeri na pribavljanje dopunskih sredstava iz fondova, kao i na jačanje kadrovske službe kako bi u narednom periodu mogao u punoj mjeri ostvarivati misiju zbog koje je osnovan.

Odbor za ljudska prava i slobode na Konsultativnom saslušanju je u skladu sa članom 73 Poslovnika Skupštine Crne Gore donio **Odluku o formiranju Radne grupe za izradu akata o radu Fonda za manjine** koja je imala zadatak da odredi:

- broj članova Upravnog odbora Fonda za manjine,
- postupak za izbor članova Upravnog odbora,
- kriterijume za izbor članova Upravnog odbora,
- mjerljive i objektivne kriterijume po kojima će se moći jasno utvrditi kvalitet projekata prilikom donošenja odluke o raspodjeli sredstava i model, mehanizme i kriterijume za praćenje i evaluaciju odobrenih projekata.

Po okončanju rada Radna grupa je sačinila **Izveštaj o radu koji je Odbor za ljudska prava i slobode razmotrio i prihvatio na 72. sjednici Odbora**, održanoj 30. maja 2012. godine, a Odbor je većinom glasova zaključio da Izveštaj o radu Radne grupe dostavi rukovodstvu Skupštine- Kolegijumu Predsjednika Skupštine i nadležnom Ministarstvu za ljudska i manjinska prava na upoznavanje i dalji postupak.

Odbor za ljudska prava i slobode, kao nadležni odbor, razmatra i **Izveštaj o radu i načinu raspodjele sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava** koji Fond podnosi u skladu sa članom 12 Odluke o osnivanju Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava.

Takođe, u skladu sa Planom aktivnosti Odbora, Odbor je razmotrio **Izveštaj o radu Centra za razvoj i očuvanje kulture manjina Crne Gore za 2011. i 2012. godinu, kao i Plan rada ove institucije za 2012. i 2013. godinu**. Odbor je ocijenio da Centar svojim aktivnostima u značajnoj mjeri doprinosi unapređenju manjinskih prava u oblasti kulture i afirmaciji multikulturalizma kao jedne od temeljnih vrijednosti savremene Crne Gore. Istaknuto je da Centar, kao jedina takva institucija u regionu, svoje aktivnosti usmjerava na afirmaciju kulture manjinskih naroda, njenu osobenost, vrijednost i značaj, a promovisanje, podsticanje, čuvanje i razvoj kulture manjina realizuje organizovanjem raznih manifestacija, okruglih stolova, radionica i prezentacija.

Odbor za ljudska prava i slobode, kao matični odbor, razmatra godišnji **Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica** koji Vlada Crne Gore, u skladu sa članom 38 Zakona o manjinskim pravima i slobodama, podnosi Skupštini Crne Gore.

Odbor za ljudska prava i slobode prati ostvarivanje prava pripadnika manjinskih naroda i razmatranjem godišnjeg **Izveštaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore** koji sadrži i informacije o pravima pripadnika manjinskih naroda i problemima sa kojima se ova populacija suočava, kao i ocjenu stanja i preporuke za unapređenje.

Takođe, svake godine Odbor za ljudska prava i slobode, kao zainteresovano radno tijelo, razmatra **Predlog zakona o budžetu Crne Gore** za narednu godinu i tom prilikom Odbor se bavi razmatranjem predloga budžetskih sredstava za potrošačke jedinice koje su u fokusu njegovog interesovanja, i to:

- Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore,
- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava,
- Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava,
- Centar za razvoj i očuvanje kulture manjina.

Odbor sagledava realne mogućnosti za finansiranje ovih institucija i daje svoje mišljenje o Predlogu zakona o budžetu Crne Gore, u dijelu koji se odnosi na navedene potrošačke jedinice, uzimajući u obzir sve aktivnosti koje su ove institucije u obavezi da realizuju shodno zakonskim propisima, ali i tekućim aktivnostima, a vodeći računa i o ukupnoj ekonomskoj situaciji u zemlji.

Svoje izlaganje Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore usmjerio je na dio Studije koji se odnosi na rad Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, budući da je bio član istog Odbora u 24. sazivu Skupštine.

U Studiji “Ljudska prava u Crnoj Gori- od referenduma do početka pregovora sa Evropskom unijom”, koju je uz podršku Ambasade SAD-a u Podgorici i USAID-a sačinila NVO “Gradjanska alijansa” **-MART 2013.,** konstatuje se

”Skupštinski odbor za ljudska prava i slobode je tokom posmatranog perioda bio veoma aktivan. Odbor je održao veliki broj sjednica na kojima se raspravljalo o brojnim pravima, predlozima zakona, budžetima državnih institucija nadležnih za zaštitu ljudskih prava. Tako je Odbor, između ostalog, razmatrao manjinska, radnička prava, o pravima djeteta i mladih sa teškoćama u razvoju, diskriminaciji, situaciji u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS), stanju zaštite ličnih podataka, radu i načinu raspodjele sredstava Fonda za manjine, Predlogu zakona o crnogorskom državljanstvu, Predlogu zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, Predlogu zakona o nevladinim organizacijama, Ombudsmanu i dr. U proteklom radu članovi Odbora pokazali su otvorenost u prepoznavanju problema u društvu, kao i visok stepen kooperativnosti, a rad Odbora je bio transparentan i kvalitetan. Važno je napomenuti da je kvalitetna saradnja Odbora ostvarena, pored drugih državnih institucija i sa velikim brojem međunarodnih organizacija i sa domaćim nevladinim organizacijama.

Odbor je organizovao i posjete zatvorenim institucijama, kao što su ZIKS i Zavod “Komanski most”, održao veći broj javnih tribina kako bi građanima približili pojedina zakonska rješenja, a članovi Odbora su prisustvovali velikom broju seminara i okruglih stolova. Organizovane su i posjete kampovima izbjeglica, kao što su posjete Kampu Konik.

Odbor je razmatrao i izvještaje o radu i stanju ljudskih prava državnih institucija i bavio se izvještajima Evropske komisije i njihovim preporukama. Odbor je takođe, razmatrao Izvještaj Evropske komisije za brobu protiv rasizma i netrpeljivosti Savjeta Evrope o Crnoj Gori. U radu ovog Odbora organizovana su i kontrolna saslušanja ministara i čelnika drugih institucija u kojima su se kršila ljudska prava. Ovaj Odbor je dobijao visoke ocjene u javnosti za svoj rad i predstavljao je primjer dobrog rada i saradnje svih njegovih članova na rješavanju problema poštovanja i zaštite ljudskih prava.”

U ZAKLJUČCIMA se navodi:

“Odbor za ljudska prava i slobode jedan je od odbora u Skupštini koji je od strane NVO-a dobio najbolje ocjene za rad. Odbor je, na velikom broju sjednica, raspravljao o brojnim pravima i problemima u oblasti ljudskih prava, predlozima zakona, izvještajima, budžetima državnih institucija nadležnih za zaštitu ljudskih prava, organizovana su i kontrolna saslušanja. Rad Odbora je tokom cijelog perioda bio transparentan, a u njegovom radu bile su uključene međunarodne institucije, državne institucije, nevladine organizacije i mediji. U posmatranom periodu, članovi Odbora bili su vrlo aktivni i u brojnim raspravama i odlukama prevazilazili su političku pripadnost partijama.”

Ocjene o radu Odbora za ljudska prava i slobode su objektivne, a o stalnom napretku u radu ovog radnog tijela Skupštine možemo se uvjeriti i na osnovu nalaza iz Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore.

Odbor u fokusu obaveza, na planu zakonodavne i kontrolne funkcije Skupštine Crne Gore, već treću godinu usvaja Plan aktivnosti, koji se priprema u skladu sa novom praksom usvajanja planskih dokumenata kojim se unapređuje predvidivost rada Skupštine i njenih radnih tijela, a u funkciji povećanja stepena javnosti rada, kao mjere nadzora nad samim kvalitetom zakonodavnih i kontrolnih aktivnosti koji sačinjava na osnovu Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore, Programa rada Vlade Crne Gore i aktivnosti Skupštine.

S tim u vezi, polazeći od obaveze daljeg snaženja Odbora za ljudska prava i slobode, radi kontinuiteta s aktivnostima ovog radnog tijela u prethodnom periodu, posebnu pažnju u 2013. godini, Odbor posvećuje aktivnostima i nadležnim institucijama koje treba da obezbijede veću efikasnost u oblasti zaštite od diskriminacije, prevencije torture, prava djeteta i zaštite ličnih podataka zbog čega je u Planu aktivnosti za 2013. godinu akcenat usmjeren na aktivnosti koje se odnose na:

- implementaciju donešenih zakona, jačanjem kontrolne uloge Odbora (čl.68,73,75 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore);
- prava djeteta, sa posebnim naglaskom na prava djece sa teškoćama u razvoju;
- proporcionalnu zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima državne uprave, lokalne samouprave i javnim službama;
- ostvarivanje prava raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, u skladu sa preporukama Evropske komisije za borbu protiv rasizma i netolerancije Savjeta Evrope (ECRI);
- zaštitu od diskriminacije, praćenjem sprovođenja Zakona o zabrani diskriminacije i učešćem u poboljšanju njegovog teksta donošenjem izmjena i dopuna Zakona;
- prevenciju torture i drugih oblika nečovječnog, surovog ili ponižavajućeg postupanja, u skladu sa preporukama Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT);
- zaštitu ličnih podataka;
- intenziviranje međunarodne saradnje sa subjektima koji se bave pitanjima zaštite ljudskih prava i sloboda, savjetodavnim tijelima Savjeta Evrope i Evropske unije, daljim jačanjem konstruktivne uloge koju Crna Gora ima u regionalnoj saradnji, organizovanjem posjete odgovarajućim radnim tijelima drugih parlamenata i organizovanjem međunarodne konferencije u cilju ostvarivanja uloge Parlamenta u procesu uključivanja u evropske i evroatlanske integracije, u skladu sa čl. 208, 209 i 210 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Polazeći od nalaza u Izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2012. godinu, naročita pažnja je, kroz brojne aktivnosti, posvećena **PRAVIMA DJETETA**. Ovo s toga što je u

oktobru 2010.godine Crna Gora dobila obavezujuće Preporuke Komiteta UN za prava djeteta, koje su se odnosile na različite oblasti djelovanja u cilju poboljšanja položaja djece i podizanja stepena poštovanja prava djeteta u Crnoj Gori. Pomenute aktivnosti realizuju se u saradnji sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao i našim međunarodnim prijateljima: Savjetom Evrope (u Nacrtu strategije o djeci utvrđena ključna polja djelovanja od 2012. do 2015. godine), UNICEF-om, Save the children-om i našim nevladiniim organizacijama, prepoznatljivim u ovoj oblasti i to kroz sledeća polja djelovanja, koje je Savjet Evrope, do 2015. godine, utvrdio:

- Porodica;
- Razvijanje servisa socijalnih usluga i socijalne brige o djeci;
- Obrazovanje i participacija djece i
- Zaštita od seksualnog zlostavljanja i iskorišćavanja djece, dječje pornografije i dječje prostitucije,

što prozilazi iz obaveza postavljenih pred Crnom Gorom, datih u Izvještaju o napretku Crne Gore za 2012. godinu.

Kao i u prethodnom periodu, Odbor ima intenzivnu saradnju sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, zasnovanu na Zakonu o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Zakonu o zabrani diskriminacije i Poslovniku Skupštine Crne Gore, jedan broj aktivnosti posvećuje učešću građana i građanskoj inicijativi u lokalnim samoupravama, a kroz institute kontrolne funkcije Skupštine, implementaciji Zakona i Zaključaka Skupštine, u nadležnosti ovog Odbora.

Odbor, kao što je u Studiji navedeno, ima intenzivnu saradnju i sa nevladinim sektorom koji se bavi pitanjima ljudskih prava i sloboda, a konkretno, Odbor ima dobru saradnju sa NVO „Građanska alijansa“, jer njihov predstavnik radi vršenja monitorniga nad radom ovog Odbora, prisustvuje gotovo svim našim sjednicama.

Rad Odbora je transparentan, sjednice Odbora izazivaju veliko interesovanje štampanih i elektronskih medija, Odbor objavljuje na sajtu Skupštine godišnji izvještaj o radu, a takođe i informacije, zapisnike i izvještaje o svim aktivnostima ovog radnog tijela.

Odbor za ljudska prava i slobode će i u narednom periodu nastaviti sa realizacijom brojnih aktivnosti koje nas očekuju na putu evopskih i evroatlanskih integracija, sve u skladu sa svojom, Poslovnikom Skupštine, definisanom nadležnošću, kao i saradnju sa državnim institucijama, međunarodnim organizacijama, nevladinim sektorom, akademskom zajednicom i medijima, a sve u cilju afirmacije, promocije, poštovanja i zaštite ljudskih prava i sloboda svih građana Crne Gore.

Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i sloboda Crne Gore za 2013. godinu utvrđene su 44 aktivnosti:

- **pet predloga zakona;**
- **17 izvještaja (pet u skladu sa članom 162 Poslovnika Skupštine i 12 u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore);**
- **Osam informacija (u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine);**
- **Pet kontrolnih saslušanja (član 75 Poslovnika Skupštine Crne Gore);**
- **Jedna javna tribina;**
- **Dvije Strategije;**
- **Tri akciona plana;**
- **Aktivnosti koje nadležni državni organi Crne Gore preduzimaju u cilju ispunjavanja Preporuka sadržanih u Rezoluciji PSSE 1890 (2012) „Poštovanje dužnosti i obaveza od strane Crne Gore“ (član 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore);**

- **Jedan Sastanak sa NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ i**
- **Tri posjete (jedna institucijama u Republici Hrvatskoj i dvije ustanovama u Crnoj Gori)**

Prvog radnog dana

Gotovo sva izlaganja učesnika Prvog regionalnog sastanka karakteriše zajednička ocjena o važnosti zaštite ljudskih i manjinskih prava nakon događaja na Balkanu, uz zahvalnost OEBS-u koji je prepoznao važnost ove problematike i potrebu razmjene iskustava i unapređenja zaštite ovih prava u skladu sa međunarodnim standardima kroz regionalnu saradnju.

Svi učesnici skupa su se složili da se predrasude ne mogu iskorijeniti iz ljudskih glava, ali se može zabraniti ponašanje zasnovano na predrasudama donošenjem zakona kojima će se sankcionisati prekršajne ili krivične odgovornosti po pitanju kršenja ljudskih prava.

Takodje je konstatovano da sve države regiona imaju isti problem-dobru normativnu regulativu u ovoj oblasti, ali slabu primjenu zakona u praksi, tako da u realnom životu građani zaštitu svojih prava imaju uglavnom zapisanu negdje na papiru. Zbog toga je istaknuta potreba da se kroz razmjenu iskustava, dobrih ili loših praksi, sačini listing razloga koji onemogućavaju njihovu sprovodljivost u praksi. Naročito su istakli potrebu promjene stereotipa i predrasuda u ovom regionu i iskoristiti “dobar vjetar koji duva u ovoj oblasti na prostoru država Zapadnog Balkana”.

U tom cilji izražena je potreba jačanja regionalne saradnje i organizovanja ciklusa održavanja ovakvih konferencija u kojima će domaćin biti svaka od država regiona, na određene teme koje će se prethodno definisati, sve u cilju jačanja mehanizama i procedura kojima se obezbjeđuje efikasnost rada i ostvarivanje nadležnosti parlamentarnih tijela.

Drugi radni dan je bio podijeljen u dvije radne grupe na dvije teme:

I - Uloga parlamentarnih tijela u promovisanju i zaštiti ljudskih prava i prava nacionalnih manjina

II - Uloga parlamentarnih radnih tijela u unapređenju rodne ravnopravnosti i jačanju političkog učešća žena – primjeri dobre prakse i najveći izazovi

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković je drugog radnog dana u Radnoj grupi I, informisao prisutne o svom učešću na **Sastanku o unapređenju ljudskih prava i zaštite manjina u Jugoistočnoj Evropi, održanom 14. maja 2013. godine u Podgorici**, koji je bio sastanak institucija i organizacija koje se bave unapređenjem ljudskih prava i zaštitom manjina u Jugoistočnoj Evropi, organizovan u okviru zajedničkog projekta Savjeta Evrope i Evropske unije pod nazivom “Promocija i zaštita manjina u Jugoistočnoj Evropi”. Zemlje korisnice ovog programa su Crna Gora, Srbija, Bosna i Hercegovina, Hrvatske, Makedonija i Kosovo. Sastanak u Crnoj Gori organizovan je u saradnji sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a učesnike su pozdravili: Šučko Baković, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Markus Jeger, predstavnik Savjeta Evrope, supervizor regionalnog projekta „Unapređenje ljudskih prava i zaštita manjina u Jugoistočnoj Evropi”.

Svrha pokrenutog projekta jeste da unaprijedi poštovanje ljudskih i manjinskih prava i posebno da dodatno unaprijedi zaštitu manjina u državama korisnicama kroz snaženje kapaciteta odgovarajućih nacionalnih tijela, institucija i mehanizama i putem regionalne kohezije njihovih aktivnosti. Konkretni ciljevi projekta su: unaprijediti adekvatno sprovođenje odgovarajućih nacionalnih zakona i promovisanje najboljih praksi, razviti funkcionalnu regionalnu mrežu

relevantnih nacionalnih tijela te, u sklopu toga, razmijeniti najbolje prakse u oblasti zaštite manjina.

Na Sastanku je saopšteno da je država Crna Gora u proteklom periodu prešla dug put od vremena kada su samo pojedinci bili odbrana ugroženih ljudskih i manjinskih prava i zaštita čitavih kolektiviteta, do današnjih okolnosti kada se državne institucije bave unapređenjem i zaštitom ljudskih prava. Istakao je da je na tom putu koji traje decenijama u Crnoj Gori sazrijevala društvena svijest o tome da postoje manjinske grupe, pojedinci i kolektiviteti kojima treba zaštita, manjine kojima treba afirmacija i institucije u kojima trebaju biti zastupljeni njihovi predstavnici. Poštovanje ljudskih prava i ambijent afirmacije različitosti u temeljima je svakog slobodnog i demokratskog društva. Obaveza svih segmenata društva je posvećen rad na institucionalnom jačanju zaštite ljudskih prava, a prvi korak na tom putu je zakonska regulativa kojom se uređuje ova oblast. Nakon Ustava, u čijem je značajnom dijelu, utemeljena regulativa kojom se uređuje oblast ljudskih i manjinskih prava, Skupština Crne Gore usvojila je više zakona, čijim rješenjima se na neposredan ili posredan način unapređuje ova oblast, a čije je donošenje i u preporukama i analizama naših evropskih partnera ocijenjeno veoma značajnim, čime je Crna Gora zavrijedila otvoraње pregovora sa Evropskom unijom.

Istaknuto je da zakonskim propisima u oblasti zaštite ljudskih i posebno manjinskih prava, te kroz antidiskriminatorske zakone i posebno preko Zakona o zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore stvoren dobar temelj na kojem je potrebno graditi institucije ali je veoma važno i sprovođenje propisa u praksi. I ovdje je potrebno dodatno unapređenje uloge Parlamenta, da više i bolje prati i ocjenjuje implementaciju donešenih zakona, da sagleda njihovu djelotvornost i vrednuje njihovu efikasnost. Istakao je da nijesu dovoljni samo zakonska regulativa, strategije i ratifikacije međunarodnih dokumenta i konvencija, već je neophodno stvaranje pune svijesti u društvu da su manjine dio naše društvene stvarnosti i da je potrebno da, svakodnevno pokazujemo više razumijevanja i senzibiliteta. Institucije manjinskih naroda - manjinski savjeti su dobili svoje mjesto i postali prepoznatljive institucije u društvu i pored njihovih početnih nesnalaženja i nedostatka budžetskih sredstava koje dodjeljuje država. Fond za manjine i Centar za očuvanje kulture manjina i pored nedovoljnih izdvajanja i svih mogućih dilema oko načina na koji je uređeno njihovo funkcionisanje, postali su potpora mnogim značajnim projektima za očuvanje nacionalnog, jezičkog, kulturnog i vjerskog identiteta manjina. Ocijenjeno je da je neophodna objedinjena akcija da ove institucije dobijaju na snazi i značaju, jer njihovo jačanje daje jasniju viziju manjinske politike i jača koheziju društva, nastalu na povjerenju manjina u svoje institucije i državu u kojoj žive.

Kroz izbornu zakonodavstvo stvoren je mehanizam za autentično predstavljanje manjina u Parlamentu. Činjenica je da je Izborni zakon dosegao gotovo konsenzusom, ali nedostajući procenat, govori da ove mehanizme treba dodatno unapređivati, kroz kvalitetnija rješenja na državnom i na lokalnom nivou, gdje to nije urađeno.

Konstatovano je da Crna Gora od obnove državnosti, na polju zaštite ljudskih prava i izgradnje institucija, napravila značajne pomake. Dalja izgradnja Crne Gore kao demokratskog društva i društva poštovanja i afirmisanja različitosti, zavisiće od dostignuća Parlamenta, bilo da je riječ o donošenju zakonodavstva ili jačanju njegove sposobnosti da vrši kontrolu ili nadzor sprovođenja zakona, posebno kada su manjinska i ljudska prava u pitanju.

Takodje, Ustavom Crne Gore uređena su posebna manjinska prava, usvojen je ustavni princip afirmativne akcije manjina, ali njegova primjena na lokalnom nivou nije uređena izbornim zakonodavstvom.

Zaštitnik ljudskih prava i slobode Crne Gore je ocijenio da se i pored značajnog napretka u ovoj oblasti, predstavnici manjinskih naroda suočavaju sa problemima u oblasti zapošljavanja u javnoj sferi, u proporcionalnoj zastupljenosti u institucijama pravno-političkog sistema, u političkoj prezentaciji, kao i određenim problemima u oblasti obrazovanja, kulture, informisanja i izdavačke djelatnosti. Takođe, potrebno je obezbijediti pripadnicima manjinskih naroda da razvijaju svoje posebnosti.

Zaštitnik je saopštio da manjinski savjeti treba da imaju značajnu ulogu u očuvanju prava manjinskih naroda, a mišljenja je da bi članove manjinskih savjeta trebalo birati na neposrednim izborima, što treba utvrditi izmjenom važećih propisa.

Markus Jeger, predstavnik Savjeta Evrope, supervizor regionalnog projekta „Unapređenje ljudskih prava i zaštita manjina u Jugoistočnoj Evropi”, je zahvalio organizatorima sastanka i izrazio zadovoljstvo što su već na početku date smjernice u smislu pozitivnih i negativnih ocjena vezanih za zaštitu i promociju manjina. Istakao je da je suština održavanja sastanka da se utvrdi stanje ljudskih i manjinskih prava u zemlji, kao i test za zaštitu ljudskih prava u zemlji. Slične aktivnosti su realizovane u cijeloj Evropi i praćene su kritike ekspertskih tijela kako bi se bolje implementirale odredbe sadržane u konvencijama iz oblasti ljudskih prava i sloboda. Navodeći da su Savjet Evrope i Evropska unija udružile napore da se realizuje ovaj Regionalni projekat u svim zemljama bivše Jugoslavije, izuzev Slovenije, istakao je da je ideja projekta da se izađe iz nacionalnog okvira prilikom razmatranja manjinskih prava, a da se ova pitanja razmotre na regionalnom nivou, u saradnji svih zemalja Jugoistične Evrope. Govoreći o metodologiji, istakao je da će najprije biti organizovani sastanci u svakoj od zemalja pojedinačno kako bi se utvrdilo stanje u oblasti ljudskih prava i manjinske politike, utvrdili nedostaci u zakonodavstvima tih zemalja, a onda i preduzele konkretne mjere kojima bi se unaprijedilo adekvatno sprovođenje odgovarajućih nacionalnih zakona i promovisanje najboljih praksi i razvila funkcionalna mreža relevantnih nacionalnih tijela. Smatra važnim to što su Evropska unija i Savjet Evrope zauzeli širi pristup u oblasti manjinske politike.

Markus Jeger je saopštio da postoje tri regionalna projekta u ovoj oblasti. Jedan projekat odnosi se na nacionalne manjine, drugi na poseban aspekt manjinske zaštite, a to je inkluzivno obrazovanje i treći koji se odnosi na Rome, Aškalije i Egipćane.

Pozvao je sve učesnike sastanka da govore otvoreno o problemima kako bi se jasno moglo sagledati šta u Crnoj Gori funkcionise, a šta ne, smatrajući da je taj pristup najbolji, kako bi se u nastavku projekta realizacijom konkretnih aktivnosti poboljšalo stanje u oblasti ljudskih prava u Crnoj Gori i zemljama regiona, što će doprinijeti snaženju ugleda ovih zemalja u međunarodnoj zajednici i podstaći povjerenje među zemljama regiona.

Crna Gora, u kontinuitetu, značajnu pažnju posvećuje unapređenju poštovanja prava manjinskih naroda. U tom kontekstu postignuti su značajni i vidljivi rezultati. Unapređenje zaštite pripadnika nacionalnih manjina doživljava se kao doprinos političkoj i društvenoj stabilnosti. Ipak, u praksi, registruju se, od strane relevantnih manjinskih struktura, nevladinih i političkih organizacija, određene teškoće koje ograničavaju primjenu i uživanje garantovanih prava.

Pokazalo se da su konsultativni sastanci prilika da državne i lokalne vlasti, nacionalni savjeti manjinskih naroda, nezavisne institucije za zaštitu ljudskih prava, akademska zajednica i predstavnici nevladinih organizacija zajednički sagledaju stanje, prilike i izazove i zajednički kreiraju sugestije i preporuke za ukupno poboljšanje zaštite manjinskih prava i poboljšanje prakse manjinske zaštite, ali i ukazali na neophodnost razvijanja međusobnog dijaloga, saradnje i koordinacije aktivnosti i pronalazenju rješenja.

Povoljan i uglavnom kvalitetan zakonski okvir važno je da bude praćen doslednom implementacijom i efikasnijim monitoringom. U procesima praćenja realizacije manjinske politike veoma je pohvalna i vidljiva uloga nevladinih organizacija. Čini se da su ti subjekti nedovoljno uključeni i uvaženi u programskom ali i strateškom radu nacionalnih manjinskih savjeta i još uvijek nije razvijena dovoljno kvalitetna i održiva saradnja i komunikacija između državnih organa, nacionalnih savjeta manjina i nevladinih organizacija.

Nacionalni savjeti, čulo se u diskusiji, trebaju biti osnaženi, kadrovski i organizaciono, te da uz pojačan kadrovski potencijal odraziti i bolje legitimisanje, u partnerskom smislu, pred državnim i ostalim tijelima.

Srazmjerna zastupljenost pripadnika manjina u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne uprave ključno je pitanje za sve manjinske strukture. O zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica nije razvijena potrebna i odgovorajuća saradnja između nadležnih organa zaduženih za kadrovska pitanja i manjinskih savjeta.

Nedostaje zvanična statistika o istinskom učešću pripadnika manjina u javnom životu. Profesionalci u javnom sektoru imaju zakonsku mogućnost da se ne izjasne o svom nacionalnom identitetu.

Na I Radnoj grupi, drugog radnog dana, izlaganje je imala i **dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika Odbora**, koja je u svom izlaganju je istakla da Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore ima veoma intenzivnu aktivnost u svim segmentima koji se odnose na ljudska prava i slobode, što je konstatovano i u Izvještaju o napretku Crne Gore za 2012. godinu.

Predmet razmatranja na sjednicama Odbora bili su značajni propisi iz oblasti ljudskih prava i sloboda koje je Odbor, u skladu sa **zakonodavnom funkcijom Skupštine**, razmotrio i o svakom Skupštini podnio izvještaj.

Odbor je u okviru **kontrolne uloge Skupštine** razmotrio izvještaje koji nadležni državni organi dostavljaju Skupštini saglasno pojedinim zakonima. Razmatranjem godišnjih izvještaja koji se dostavljaju Skupštini Crne Gore, odnosno Odboru za ljudska prava i slobode, kao nadležnom radnom tijelu za ovu oblast, vrši se redovna godišnja kontrola i nadzor nad radom organa državne uprave.

(Razmotrene su informacije koje se odnose na položaj LGBT populacije u Crnoj Gori, aktivnosti ZIKS- a u vezi sa pravima lica lišenih slobode, aktivnosti Ministarstva rada i socijalnog staranja u vezi sa nalazima iz Analitičkog izvještaja Evropske komisije o stanju u JU Zavod „Komanski most“ i Preporukama Ombudsmana od aprila 2010. godine, aktivnosti Vlade Crne Gore u vezi sa trajnim rješavanjem pitanja interno raseljenih lica koja borave u Kampu Konik I i II, zastupljenost manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave, kao i Informaciju o stanju u ZIKS-u u vezi sa štrajkom zatvorenika, koju je na zahtjev Odbora dostavilo Ministarstvo pravde).

Takođe, u cilju jačanja kontrolne i nadzorne uloge Parlamenta svojim aktivnostima Odbor je značajnu pažnju posvetio i **implementaciji usvojenih zakona i održao više javnih tribina**, ostvarujući na taj način direktni kontakt sa građanima na lokalnom nivou.

Odbor za ljudska prava i slobode ima dobru saradnju sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao krovnom institucijom, novim Ustavom ustanovljenom, za zaštitu ljudskih prava i sloboda.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je učestvovao na brojnim sjednicama Odbora (od 76 sjednica Odbora za ljudska prava i slobode 24. saziva Skupštine Crne Gore, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore učestvovao je na 28 sjednica- deset puta u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika, u svojstvu predlagača, 16 puta po pozivu, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine i dva puta na njegov zahtjev, uz odobrenje Odbora).

Zaštitnik je učestvovao, po pozivu Odbora, na **svim kontrolnim saslušanjima** koje je organizovao Odbor u 2011. , 2012. i 2013.godini.

Skupština Crne Gore je 29. jula 2011 godine donijela **Zakon o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore** (Službeni list CG“, br.42/11) kojim se Zaštitnik definiše kao

- nacionalni mehanizam za sprječavanje mučenja i drugih oblika nečovječnog postupanja i kažnjavanja i

- institucionalni mehanizam za prevenciju i zaštitu od diskriminacije.

Zaštitnik ima **četiri zamjenika** koje je Skupština izabrala: za državnu upravu, za zaštitu od diskriminacije, za prevenciju torture i za prava djeteta.

Programom rada Vlade Crne Gore za 2013.godinu definisano je da Vlada u II kvartalu utvrdi **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, a u III kvartalu Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore**, radi obezbjeđivanja potpune usklađenosti važećih zakona sa pravnom tekovinom EU, u skladu sa komentarima Venecijanske komisije i Evropske komisije.

U dijelu rasprave o Predlogu budžeta, Odbor za ljudska prava i slobode razmatra budžet institucija koje su pod njegovom ingerencijom:

- **Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore,**
- **Ministarstva za ljudska i manjinska prava,**
- **Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i**
- **Centra za očuvanje i razvoj culture manjina.**

I pored usvajanja zakonskog okvira, strateških dokumenata i preduzimanja konkretnih aktivnosti i dalje su prisutni problemi sa kojima se susrijeću **lica sa invaliditetom**. Ovo se posebno ogleda kroz ograničenost pristupa javnim objektima i prostoru, pristupom i dobijanjem ortopedskih i drugih pomagala, nemogućnosti da se informišu o svojim pravima i dnevnim dešavanjima, njihovom radnom osposobljavanju i zapošljavanju.

Diskriminacija je i dalje prisutna u odnosu na Rome, lica sa invaliditetom, lica različite seksualne orijentacije, žene, starije osobe i pripadnike manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i dr. Zaštitnik bilježi relativno mali broj prijavljenih slučajeva diskriminacije, što je i dalje posljedica nedovoljnog poznavanja ljudskih prava i mehanizama zaštite, kao i prisutnom strahu građana da prijave ovu pojavu.

Napredak je ostvaren u vezi sa pravima LGBT osoba, ali još uvijek nijesu stvorene sve normative pretpostavke za ostvarivanje njihovih prava i sloboda. U praksi se takođe krše njihova prava. Promovisanje tolerantnih stavova u društvu po osnovu seksualne orijentacije, usvajanje Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba 2013-2018. godine, obezbjeđenje slobode okupljanja i sigurnost svih javnih događaja kao što je "Povorka ponosa", uz stvaranje dobrog zakonodavnog okvira, a prije svega donošenjem zakona o istopolnim zajednicama, doprinijelo bi opštoj slici dobrog poštovanja ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori.

Stvorene su normative i institucionalne pretpostavke za unaprjeđenje **rodne ravnopravnosti**. Međutim, u praksi žene su još uvijek u nepovoljnijem položaju. Prikriveno diskriminatorno ponašanje prema ženama sprječava jednako učešće žena u svim oblastima života. Uprkos uočljivim promjenama stavova javnosti i institucija, nasilje u porodici se malo prijavljuje, podaci o nasilju i vrstama nasilja su nepotpuni, a kaznena politika prema nasilnicima relativno blaga. Takođe, stvorene su normative i institucionalne pretpostavke za zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih

zajednica. Usvojen je ustavni princip afirmativne akcije manjina, ali njegova primjena na lokalnom nivou nije uređena izbornim zakonodavstvom. I pored značajnog napretka u ovoj oblasti, predstavnici manjinskih naroda suočavaju se sa problemima u oblasti zapošljavanja u javnoj sferi, u proporcionalnoj zastupljenosti u institucijama pravno-političkog sistema, u političkoj prezentaciji, kao i određenim problemima u oblasti obrazovanja, kulture, informisanja i izdavačke djelatnosti.

Posebnu važnost za demokratizaciju društva ima prevencija svih oblika diskriminacije. Razvijanje spoznaja o pojavama diskriminacije omogućava potencijalnim diskriminiranim licima da pronađu najbolji način da odbrane svoje pravo na dostojanstvo i na jednake mogućnosti zagwarantovane međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima i nacionalnim zakonodavstvom. Državni organi, pravna lica i pojedinci moraju osmisliti i realizovati cijeli set aktivnosti u prevenciji i borbi protiv diskriminacije, svjesni da se od ovog devijantnog pojavnog oblika nije moguće osloboditi u potpunosti. Ove edukativne aktivnosti koje uključuju standarde etičkih ponašanja, prije svega treba sprovesti za zaposlene u državnoj upravi i lokalnoj samoupravi, nosioce pravosudnih funkcija, nezavisne organe za zaštitu ljudskih prava i sloboda, ali i medije i građane uopšte.

S obzirom na činjenicu da je diskriminacija prisutna u svim segmentima društva, veliki značaj u edukovanju javnosti imale bi organizovane kampanje i njihovi opšti zaključci, u cilju suzbijanja ove negativne društvene pojave. Dobijeni rezultati sprovedenih istraživanja javnog mnjenja od strane nadležnih organa i institucija, ali i nevladinog sektora, modifikovali bi pravce širenja ideje tolerancije i jednakosti. Vodeća uloga u tom smislu je na institucijama u sistemu obrazovanja mladih, djelovanju medija i dobri lični primjeri iskazivanja tolerancije lica iz svih struktura vlasti, na državnom i na lokalnom nivou.

Svakako, glavnu ulogu u zaštiti od diskriminacije ima Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Da bi ovaj samostalni i nezavisni državni organ mogao efikasno odgovoriti na svoje zakonske obaveze, potrebno je učiniti dodatne napore u cilju unaprjeđenja njegovih administrativnih i tehničkih kapaciteta, što je i preporuka čije sprovođenje se potencira u svim izvještajima Evropske unije.

Na kraju Prvog regionalnog sastanka parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova delegacije su utvrdile prioritete oblasti daljeg djelovanja u narednom periodu:

- prava nacionalnih manjina
- rješavanje problema izbjeglih i raseljenih lica
- ekonomska prava , prije svega pravo na rad
- zaštita osoba drugačije seksualne orijentacije
- prava Roma i s tim u vezi podrška regionalnom projektu Romske interparlamentarne organizacije
- prava žena i rodna ravnopravnost i
- zaštita prava djeteta, a naročito zaštita od dječije pornografije i sajber kriminala

Po završetku Prvog regionalnog sastanka parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova delegacije su usvojile Zajedničku izjavu i zaključke sastanka.

SEKRETAR ODBORA

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković

**PRILOG: Zajednička izjava i
Zaključci Prvog regionalnog sastanka,
Program rada i Spisak učesnika**